

This report is no content to produce a lump sum, the value it represents systematic publication (once a year or every two years) of non-financial performance information. The report should disclose information on sustainability for a number of users, and in particular for management to make decisions. Only such statements will interest all stakeholders and will affect both the value and image of the company, and the decision-making process.

Keywords. *social reporting, non-financial report, corporate accountability, corporate social responsibility, strategic policy decision-making, management system, management tool.*

УДК 631.15:639.7

Назаркевич М.В., аспірант
Львівський національний університет
ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького

ЕКОНОМІЧНІ ОСНОВИ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА РИБИ

Анотація. *Проаналізовано стан виробництва риби рибогосподарськими підкомплексами та розробка практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності інтенсифікації галузі рибництва.*

Ключові слова: *виробництво, господарство, риба, технологія, галузь, інтенсифікація, метод, економіка, ставки.*

Постановка проблеми. Рибне господарство України відіграє значну роль у забезпеченні населення продовольством, а галузей національної економіки - сировиною, а також у відтворенні природних ресурсів та підвищенні зайнятості населення. Фізіологічно обґрунтована річна потреба в рибі та рибній продукції становить близько 1млн. тонн. На сьогодні середній рівень споживання досягає лише трохи більше 8 кілограмів на рік (норма 20 кілограмів на душу населення). Через різке скорочення обсягів фінансування, зростання витрат на оплату ліцензії на право лову, ремонт застарілого обладнання в рибному господарстві з'явилися загрозливі тенденції. Насамперед це пов'язано з погіршенням технічного стану обладнання, швидкими темпами його морального і фізичного старіння та виходом з ладу основних фондів підприємств.

Від розв'язання цих проблем безпосередньо залежить як функціонування рибних господарств, так і забезпечення населення України продукцією з риби

та інших водних живих ресурсів у достатній кількості та асортименті, а також підвищення конкурентоспроможності рибогосподарської галузі країни в цілому.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемам ефективного функціонування підприємств рибного господарства присвячено теоретичні дослідження, методичні розробки вчених-економістів. Вагомий вклад в дослідження проблеми підвищення ефективності рибного господарства зробили такі вітчизняні та зарубіжні учені: О.В. Валичко, О.М. Багров, П.П. Борщевський, М.В. Гринжевський, Я. Коуржил, Ю.П. Мамонтов, В.О. Мурін, Є.А. Романов, М.С. Стасишен, І.М. Герман. Проте, на даний час, як засвідчує огляд наукової літератури і реальний стан проблеми функціонування рибогосподарського підкомплексу, є ще величезний ряд невирішених питань, які потребують поглибленого дослідження.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є аналіз стану виробництва риби рибогосподарськими підкомплексами та розробка практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності інтенсифікації галузі рибництва.

Виклад основного матеріалу дослідження. В Україні є значні площі внутрішніх водойм, придатних для вирощування риби. Наявність водного фонду для вирощування об'єктів аквакультури перевищує 1 млн га, з них водосховищ — близько 800 тис. га, ставів — 122,5 тис. га, озер — 86,5 тис. га, водойм-охолоджувачів — 13,5 тис. га, інших категорій — 6 тис. га. За наявністю водного фонду Україна посідає одне з перших місць у Європі.

Правовою основою виробництва риби є Закон України «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів», який визначає основні засади діяльності та державного регулювання в галузі рибного господарства, збереження та раціонального використання водних біоресурсів, порядок взаємовідносин між органами державної влади, які здійснюють рибогосподарську діяльність.

Зазвичай в ставкових господарствах рибу вирощують 1-2 роки. За цей час вона досягає товарної маси. При виборі об'єкта вирощування потрібно мати на увазі швидкість росту риби, якість води, кормову базу і кліматичну зону, в якій розташоване господарство.

По відношенню до температури води всіх риб ділять на теплолюбних і холодолюбивих. До першої групи належить більшість культивованих риб (короп, сазан, лящ). Друга група, менша за чисельністю, включає форель, пелядь, сигів, чира. Ці дві групи риб розрізняються і за своїми вимогами до якості води. Зокрема, холодолюбивим риbam необхідна велика кількість кисню у воді, менший вміст органічних речовин і сполук азоту.

Проведенні результати досліджувалися впродовж 2011-2012 рр. у вирощувальних та нагульних ставах ДП рибгосп «Галицький» та ПрАТ «Більшівці Риба» Галицького району Івано-Франківської області, з вирощування товарної риби на малих водоймах в умовах рибних господарств. Дослідним матеріалом були різновікові групи малолускатих та лускатих коропів, а також об'єкти полікультури - рослиноїдні риби та щука.

Товарну рибу вирощують у нагульних ставах, для будівництва яких відводять як правило, відводять малопродуктивні землі (піщані, супіщані, суглинкові, солончакові, заплавні, підзолисті) і лише в рідких випадках – плодючі (чорноземні, каштанові). Будують стави шляхом одамбовування великих ділянок чи перегороджуванням балок, русел річок греблями. Джерелами водопостачання можуть бути атмосферні опади, джерела, річки, озера, іригаційні канали і скидні води з іригаційних систем. Площі і глибини ставів визначаються рельєфом місцевості і господарським призначенням.

Підготовчі роботи по вирощуванню товарної риби зводяться до підготовки ложа нагульного ставу, правильної експлуатації і своєчасного ремонту гідротехнічних споруд, заповнення ставу водою в оптимальні терміни в обов'язковому порядку через різні фільтри.

У рибництві відомі два методи вирощування риби: екстенсивний та інтенсивний. При екстенсивному методі рибу не годують. Вона росте тільки за

рахунок вживання природної їжі. Це, по суті, пасовищне рибництво. Воно дозволяє при мінімальному годуванні отримувати рибну продукцію. Перспективний цей напрям в південних районах і у великих водоймах, де можливе ефективне вирощування коропа спільно з рослиноїдними рибами.

Інтенсивний метод вирощування включає годування риби і створення з допомогою добрива і меліорації водойм багатой кормової бази. У сучасному рибництві існують різні технології інтенсивного вирощування риби (традиційна технологія, вирощування риби при різному рівні інтенсифікації, безперервна технологія, метод вирощування товарних цьоголіток).

Найбільш широко застосовується традиційна технологія, що включає дворічний (після зариблення ставів протягом незначної частини вегетаційного періоду цьоголіток підготовують кормосумішами. Зазвичай підготовку розпочинають в першій декаді липня. З початком годівлі приблизно через кожні 10 днів проводять контрольні облови, метою яких є перевірка інтенсивності росту мальків. В кінці вегетаційного періоду зі зниженням температури води підгодівля риби припиняється. Восени цьоголітки, вирощені в господарстві мають середню вагу 20-30 г.

Після зимівлі відбувається вирощування товарних двохліток. Дволітків в господарстві підготовують починаючи з другої половини червня. Для годівлі використовують, в основному, зернові відходи та соняшникову макуху. Для контролю за темпами росту та виявлення захворювань здійснюються контрольні облови (з періодичністю раз в десять днів) або трирічний цикл вирощування риби (кінцевою метою трирічного обороту вирощування є одержання великої риби, яка відрізняється високими смаковими якостями, і підвищення рівня економічної ефективності ставового рибництва). Відповідно до цієї технології зазвичай вирощують коропа і рослиноїдних риб. При цьому використовують ставки різних категорій: нерестові, малькові, вирощувальні, зимувальні, нагульні. Кожна категорія ставків призначена для виконання певного технологічного циклу.

Вирощують рибу при різному рівні інтенсифікації. При високому рівні інтенсифікації (багаторазове годування, спільне вирощування декількох видів риби при високій щільності їх посадки) можливе отримання рибпродукції з розрахунку 5-6 т / га. Ефективність цього способу вирощування вимагає дотримання низки вимог: постійної проточній, технічній аерації води, регулярного вапнування ставків. А напівінтенсивна форма ставового господарства є переходом від екстенсивної до інтенсивної. В таких господарствах стави частково удобрюють (найчастіше вносять гній), рибу в другу половину вегетаційного сезону підгодовують зерновідходами, застосовують спільне вирощування кількох видів риби. Така організація виробництва забезпечує одержання 5 – 10 ц/га риби при щільності зариблення 1500 – 3000 шт./га.

До основних складових технології інтенсивного вирощування товарної риби у ставах належать такі: меліоративні роботи, агрообробіток, внесення вапна, застосування органічних добрив, мінеральних добрив, наповнення ставів, зариблення нагульних ставів, профілактико-антипаразитарна обробка риби, розпушування ложа ставів, рибоводно-біологічний контроль на ставах, вилов товарної риби.

В останні роки запропонована більш проста схема вирощування товарної риби, по так як званої безперервної технології. Вона передбачає підрощування молоді коропа до маси 1-2г і подальше її вирощування без пересадок в одному ставку протягом двох років. При цьому потрібно лише дві категорії ставків - малькові і нагульні, де риба вирощується і зимує.

Одним із прийнятних для власників невеликих ставків є метод вирощування товарних цьоголіток. Ця технологічна схема передбачає раннє отримання личинок, підрощування їх на теплій воді до маси 1 г і подальше їх вирощування в ставку при розрідженій посадці. При гарній кормовій базі і сприятливому гідрохімічному режиму можливо за один сезон отримання товарних цьоголітків масою 0,4-0,5 кг.

Шляхи підвищення ефективності виробництва:

- визначення основних засад державної політики щодо розвитку рибного господарства України;
- оновлення основних фондів рибогосподарських підприємств на основі широкого впровадження у виробництво досягнень науки і техніки, особливо у підприємствах переробки риби та інших водних живих ресурсів;
- розвиток прісноводної та морської аквакультури, інтенсифікація товарного виробництва на основі застосування якісного селекційного матеріалу;
- відтворення і охорона рибних та інших водних живих ресурсів;
- забезпечення високої якості та розширення асортименту конкурентоспроможної продукції з риби та інших водних живих ресурсів;
- здійснення структурної перебудови рибного господарства, сприяння розвитку підприємств усіх форм власності;
- розвиток міжнародного науково-технічного співробітництва, зовнішньоекономічних зв'язків у галузі рибного господарства;
- гармонізація законодавства України щодо якості продукції з риби та інших водних живих ресурсів з нормами Європейського Союзу та світовими стандартами;
- сприяння розвитку рибогосподарської діяльності з метою збільшення зайнятості населення, поповнення доходів бюджету всіх рівнів та забезпечення продовольчої безпеки країни.

Для виконання даних завдань необхідно здійснити ряд заходів, зокрема щодо матеріально-технічного забезпечення розвитку галузі, організаційного та інформаційного, науково-технічного та кадрового забезпечення, а також удосконалення нормативно-правової бази.

Висновок. Україна має потужну базу для інтенсивного розвитку рибальства. Це величезні площі морських територіальних вод та значний фонд природних внутрішніх водойм, зокрема понад 400 тис. гектарів лиманів, озер і відокремлених водойм та близько 700 тис. гектарів водосховищ, рибопродуктивність яких може бути підвищена за рахунок штучно вирощеного

рибопосадкового матеріалу промислових видів риби та інших видів водних живих ресурсів і покращання умов відтворення їх природних популяцій.

Рибне господарство України відіграє значну роль у забезпеченні населення продовольством, а галузей національної економіки - сировиною, а також у відтворенні природних ресурсів та підвищенні зайнятості населення.

Література

1. Величко О.В. Стан та особливості функціонування рибогосподарського підкомплексу // <http://elibrary.nubip.edu.ua>.
2. Вдовенко Н.М. Сучасний стан та напрями розвитку рибного господарства в Україні / Н.М. Вдовенко // Економіка АПК. – 2010. – № 3. – С. 15-20.
3. Ульянченко О.В. Особливості національної концепції використання та відтворення агроресурсів / О.В. Ульянченко // Формування і реалізація державної політики розвитку матеріально-технічної бази агропромислового комплексу в Україні. – К.: ІАЕ УААН, 2003. – 650 с.
4. Гринжевський М.В. Інтенсифікація виробництва продукції аквакультури у внутрішніх водоймах України / М.В. Гринжевський. – К.: Світ, 2010. – 190 с.
5. Гринжевський М.В. Словник-довідник науково-виробничих термінів і понять у рибному і водному господарствах / М.В. Гринжевський, В.М. Єрко, А.В. Пекарський. – К.: Вища освіта, 2002. – 303 с.
6. Андрющенко А.І. Методи підвищення природної рибопродуктивності ставів / А.І. Андрющенко, Р.А. Балтаджі, Н.І. Вовк. – К.: Інститут рибного господарства УААН, 2008. – 114 с.

***Анотація.** Проаналізовано стан виробництва риби рибогосподарськими підкомплексами та розробка практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності інтенсифікації галузі рибництва.*

***Ключові слова:** виробництво, господарство, риба, технологія, галузь, інтенсифікація, метод, економіка, ставки.*

Аннотація. Проаналізовано состояние производства рыбы рыбохозяйственными подкомплексами и разработка практических рекомендаций относительно повышения эффективности интенсификации отрасли рыбоводства.

Ключевые слова: производство, хозяйство, рыба, технология, отрасль, интенсификация, метод, экономика, ставки.

Annotation

Statement of the problem. Fishery Ukraine plays a significant role in providing food and branches of the national economy - raw materials and natural resources in reproduction and increase employment. Physiologically reasonable annual demand for fish and fish products is around 1 million. tons. Today the average consumption is only slightly more than 8 pounds per year (rate of 20 kg per capita).

Due to the sharp decline in funding, rising costs of licenses for fishing, repairing old equipment in the fishing industry were threatening trends. This is primarily due to the degradation of the equipment rapidly his moral and physical aging and failure of core businesses.

The solution of these problems depends on how the functioning of fisheries and products of Ukraine's population of fish and other aquatic resources in sufficient quantities and varieties as well as improving the competitiveness of fisheries sector as a whole.

The wording of Article goals. The study is an analysis of the production of fish and fisheries subsectors develop practical recommendations for improving the efficiency of intensification of fish farming industry.

Result studied during 2011-2012 years in vyroschuvalnyh and fattening ponds DP Rybgosp "Galician" and JSC "Bilshivtsi Fish" Galician region of Ivano-Frankivsk region, the cultivation of marketable fish in small ponds in fish farms. Research materials were of different ages malohuskatyh and scaly carp and objects polyculture - herbivorous fish and pike.

Conclusion. Ukraine has a strong base for the development of intensive fishing. This is a huge area of marine territorial waters and considerable fund of natural inland waters, including more than 400 hectares of lagoons, lakes and secluded ponds and 700 hectares of reservoirs, fish productivity which can be enhanced by cultured planting material commercial species of fish and other species water resources and improve the conditions of reproduction of natural populations.

VRybne economy of Ukraine plays a significant role in providing food and branches of the national economy - raw materials and in the reproduction of natural resources and increasing employment.

Keywords: production, economy, fish, technology, industry, intensification, method, economy, rates.

УДК: 338.43:330.15.631.11

Піняга Н.О.
асистент кафедри менеджменту організації ім. Є. Храпливого
Львівський національний аграрний університет

РЕСУРСОЗАБЕЗПЕЧЕНІСТЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ: ЇХ ОЦІНКА І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

Анотація. Досліджено тенденції ресурсозабезпеченості сільськогосподарських підприємств Львівської області. Здійснено оцінку ефективності використання окремих виробничих ресурсів. Проведена динаміка виробництва продукції рослинництва та